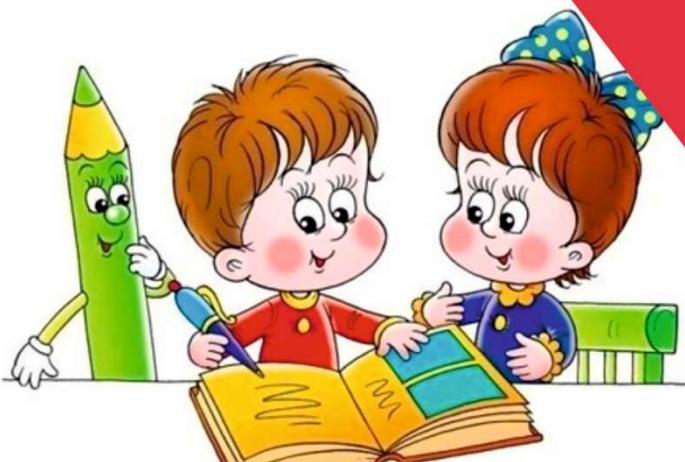

TA'LIM SIFATINI BAHOLASH BO'YICHA XALQARO
TADQIQOTLARNI AMALGA OSHIRISH MILLIY MARKAZI

4-SINF O'QUVCHILARINING
O'QISH SAVODXONLIGINI BAHOLASH
BO'YICHA O'TKAZILADIGAN XALQARO
TADQIQOTLARGA TAYORGARLIK
KO'RISH UCHUN

DAFTAR

1

_____ - sonli maktabning _____ -sinf
o'quvchisi _____

Tuzuvchi:

D. Norboyeva - Ta’lim sifatini baholash bo‘yicha xalqaro tadqiqotlarni amalga oshirish Milliy markazi direktori o‘ribbosari

Taqrizchilar:

D. Manapova - Toshkent shahar M.Ulug’bek tumanidagi 286-sonli umumiyo‘rta ta’lim makkabining ona tili va adabiyot fani o‘qituvchisi

Mazkur ish daftari o‘quvchilarning o‘qish savodxonligini oshirish, o‘qiganlarini tahlil qilish, talqin qilish hamda to‘g‘ri xulosa chiqara olish ko‘nikmalarini rivojlantirish uchun qo‘sishimcha didaktik material sifatida tuzildi. Daftarni tayyorlashda PIRLS (Progress In International Reading And Literacy Study) tadqiqotining ochiq manbalaridan foydalanilgan.

Daftar umumiyo‘rta ta’lim makkablarining 4-sinf o‘quvchilariga mo‘ljallangan.

O'QUVCHI UCHUN YO'RIQNOMA

Hurmatli o'quvchi! Bu vazifani bajarishingiz uchun hikoyalarni o'qib chiqishingiz va o'qiganlaringiz bo'yicha savollarga javob berishingiz lozim bo'ladi. Ayrim savollar sizga osonroq va ayrimlari qiyinroq tuyulishi mumkin. Barcha savollarga, shuningdek, osonlari kabi qiyinlariga ham javob berishga harakat qilib ko'ring.

Topshiriqlarni bajarishda har xil shakldagi savollarga javob berishingizga to'g'ri keladi. Ba'zi savollarga 4 ta javob varianti keltirilgan.

Maslan:

Haftada necha kun bor?

- A. 2 kun
- B. 4 kun
- C. 7 kun
- D. 10 kun

Agar javobingizni o'zgartirmoqchi bo'lsangiz, unda javobingizni o'chiring, to'g'ri bo'lgan javobni belgilang va keyingi savolga o'ting.

Ba'zi topshiriqlarni bajarayotganingizda javoblaringizni savol tagida ajratilgan maxsus joyga yozishingiz kerak bo'ladi.

Maslan:

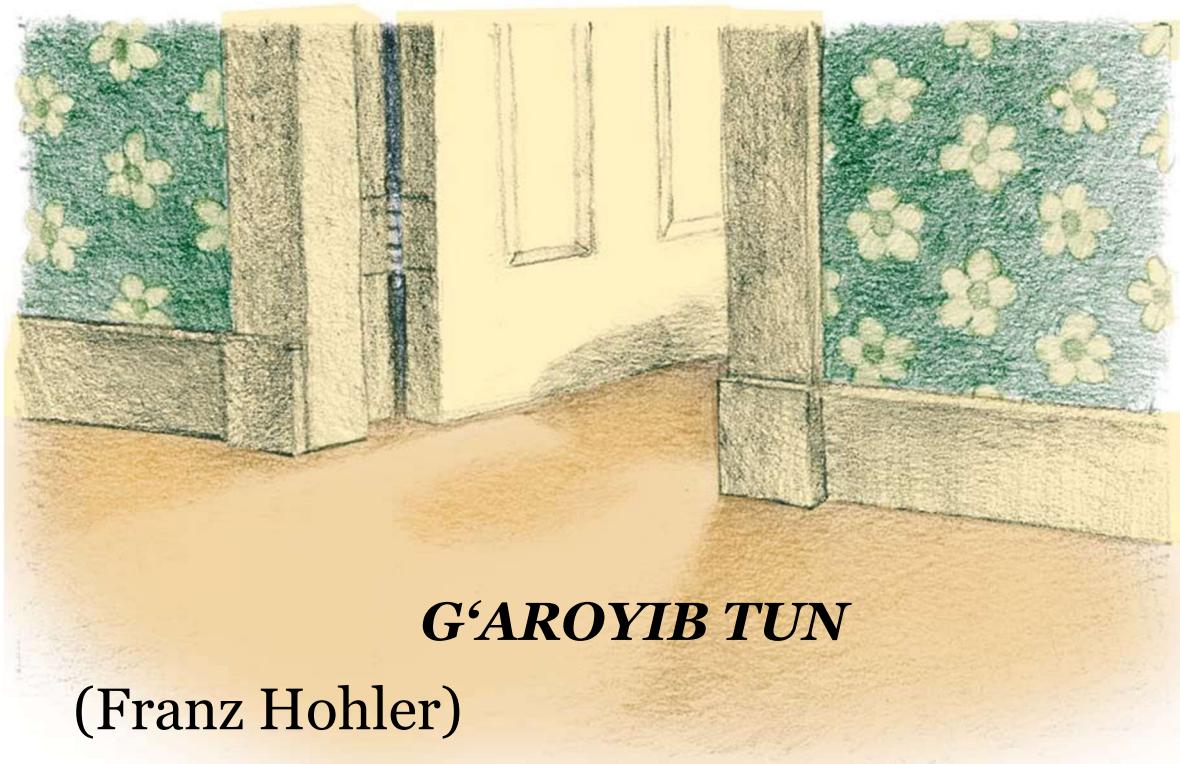
Tarixiy hikoyada keltirilgan voqealar yilning qaysi faslida sodir bo'lgan?

Daftar ikki qismdan iborat. Har bir qismni bajarish uchun 40 daqiqa ajratilgan. Ular orasida tanaffus ham bor.

Hamma savollarga imkon qadar yaxshi javob berishga harakat qiling.

Agar qaysidir savolga javob bera olmasangiz, keyingi savolga o'ting.

G'AROYIB TUN

(Franz Hohler)

Anina o'n yoshda bo'lgani uchun hatto uyqusiragan holatida ham o'z xonasidan yuvinish xonasiga bemalol bora olar edi. Xonasining eshigi, odatda, qiya ochiq turar, lampa esa telefon turadigan joydan yuvinish xonasiga boriladigan yo'lakni yetarlicha yoritib turar edi.

Bir kun kechasi Anina telefon turadigan joy oldidan yuvinish xonasiga o'tayotib qandaydir shitirlagan tovushni eshitdi. Biroq uyqusiragani uchun bu shitirlashga unchalik ahamiyat bermadi. Xuddiki, bu tovush uzoqdan kelayotganday tuyuldi. U xonasiga qaytayotgandagina shitirlashning qayerdan kelayotganini payqadi. Telefon turgan stol tagida yotgan bir uyum eski jurnal, gazetalar siljiyotgan va bu tovush aynan o'sha joydan kelayotgan edi. Birdan gazeta va jurnallar uyumi o'ngga, chapga, to'g'riga, ortga siljib, har tomonga sochila boshladi.

Anina ko'zlariga ishona olmadi, chunki telefon stolining tagidan qichqiriqli ovoz bilan timsoh sudralib chiqib kelayotgandek ko'rindi. Anina turgan joyida qotib qoldi.

Timsohning gazeta uyumi ichidan chiqib, atrofni sekin tomosha qilishini ko'rgan Aninaning ko'zları hayratdan katta-katta ochilib ketdi. Timsohning go'yo endigina daryodan chiqqandek shalabbo tanasidan suv tomib turardi. Timsoh gilamning qayerini bossa, o'sha joyi ho'l bo'lar edi.

Timsoh boshini orqaga burganda qattiq shitirlab ketdi. Yirtqichning dahshatli,

uzun tishlarini ko'rib, Aninaning nafasi ichiga tushib ketdi. U dumi bilan sekin ortga va oldinga harakatlanar edi. Anina hayvonot olami haqidagi jurnaldan timsohning dumi bilan o'zini dushmandan qanday himoyalashi yoki unga hamla qilishini o'qigan edi.

Uning nazari gazeta va jurnallar uyumidan sochilib, oyoqlari ostida yotgan hayvonot olami haqidagi jurnalning oxirgi soniga tushdi. U yanada qo'rqib ketdi. Avval jurnalning muqovasida katta timsohning rasmi daryo bo'yida tasvirlangan edi. Endi esa muqovadagi daryo bo'yi bo'sh qolgan edi.

Anina egilib, jurnalni oldi. O'sha paytda timsoh dumi bilan qattiq urib, kungaboqar gullari turgan guldonni yerga tushirib yubordi. Guldon sinib, kungaboqar hamma joyga sochilib ketdi.

Anina bir sakrashda o'z xonasiga yetib olib, eshikni yopib qo'ydi. Yotoqni siljitim, uni eshikka tirab qo'ydi. Uni timsohdan himoya qilishi kerak bo'lgan to'siqni hosil qildi va shundan keyingina yengil nafas oldi.

Keyin u o'ylab qoldi: "Agar timsoh shunchaki och bo'lsa-chi? Balki, timsohni ketishga majbur qilish uchun biror yemish berish kerakdir?"

Anina yana hayvonot olami haqidagi jurnaliga qaradi. Agar timsoh rasmdan tashqariga chiqqan bo'lsa, demak, boshqa hayvonlar ham chiqa olishi mumkin ekan -da? Anina tezda jurnalni varaqladi va changalzor botqoqligidagi flamingolarda to'xtadi. "Bu – o'sha, eng kerakligi", - deb o'yladi u. Flamingo timsoh uchun bayram tortining o'rmini bosa oladigandek ko'rinardi.

To'satdan nimadir taraqlab ketdi, timsoh dumi bilan eshikni urib, uni teshib qo'yan edi.

Anina tezda flamingo rasmini eshikning teshigiga qo'ydi-da, bor ovozi bilan "Botqoqdan chiq! Kisht-kisht!" – deb qichqirdi.

Shundan so'ng jurnalni teshikdan yo'lakka uloqtirdi va chapak chalib chinqirdi. U nimadir sodir bo'lishiga zo'rg'a ishongan edi. Kutilmaganda, yo'lak qanotlarini yoyib olib, uzun va ozg'in oyoqlari bilan u yoqdan bu yoqqa qiyqirib yugurayotgan flamingolarga to'lib ketdi. Anina qushlardan birining kungaboqarni cho'qiyotganligiga va boshqasi esa tumshug'i bilan onasining shlyapasini tortayotganligiga ko'zi tushdi. Shuningdek, u yana bir flamingo timsohning

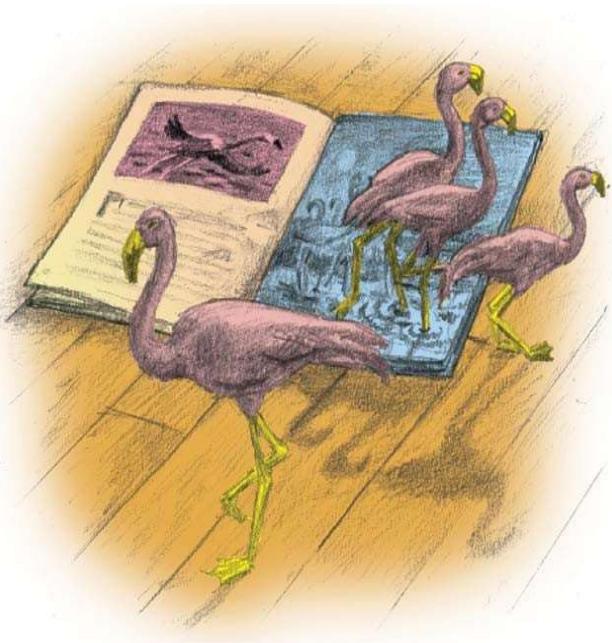
og‘ziga kirib ketganini, timsoh uni ikki yamlab yutib yuborganini va o‘sha zahoti kungaboqarni tumshug‘ida ushlab turgan flamingoni ham tutib olganini ko‘rdi.

Ikkita flamingo timsoh uchun yetarli bo‘ldi, shekilli, u xotirjam yo‘lakning o‘rtasiga cho‘zildi. U ko‘zlarini yumdi-yu, ortiqcha harakatlanmadi. Anina eshikni sekin ochib, lip etib yo‘lakka chiqib oldi. U rasmsiz jurnal muqovasini timsohning burni ostiga qo‘ydi.

“Iltimos, - shivirladi u, - uyingga qaytib keta qol”. Keyin u yotoqxonasiga qaytib, eshikning teshigidan timsohning yana jurnal muqovasiga kirganini ko‘rdi.

Shundan so‘ng, Anina ehtiyyotkorlik bilan flamingolar divan, kreslolar atrofida to‘dalashgan, televizor ustida turgan mehmonxonaga kirdi. Anina jurnalning bo‘sh, rasmsiz sahifasini ochdi.

“Rahmat sizga, rahmat katta, o‘z botqog‘ingizga qaytishingiz mumkin”, - dedi.

Ertalab ota-onasiga poldagi katta-katta, ho‘l dog‘lar qayerdan kelganini, nima uchun eshik singanini tushuntirish Aninaga juda qiyin bo‘ldi. Ular onasining shlyapasi izsiz yo‘qolib qolgan bo‘lishiga qaramay, baribir timsoh voqeasiga ishonmadilar.

MATN YUZASIDAN SAVOLLAR

G ‘aroyib tun

1. To‘satdan sodir bo‘lgan g‘aroyib hodisaning ilk alomati nima edi?
 - A. Jurnal va gazetalar uyumining siljishi
 - B. Anina jurnal muqovasini ko‘rib qolgani
 - C. Uning xonasi eshigining sinishi
 - D. Aninaning shitirlagan tovushni eshitgani
2. Timsoh qayerdan paydo bo‘ldi?
 - A. Yuvinish xonasidan
 - B. Jurnal muqovasidan
 - C. Yotoq tagidan
 - D. Yaqin oradagi daryodan
3. Qaysi ibora Aninaning qo‘rqqanini ifodalaydi?
 - A. “turgan joyida qotib qoldi”
 - B. “ko‘zlariga ishona olmadi”
 - C. “yengil nafas oldi”
 - D. “shitirlagan tovushni eshitdi”
4. Nima uchun Anina timsoh hujum qilmoqchi deb o‘yladi?
 - A. U o‘zining uzun tishlarini ko‘rsatdi
 - B. U qattiq shitirlatdi
 - C. U qiyqirib shovqin ko‘tardi
 - D. U dumি bilan sekin ortga va oldinga harakatlanar edi.
5. Hikoyadagi voqealar ketma-ketligini raqamlar bilan ifodalang.
1 raqami qo‘yilgan.
_____ Anina timsohni ko‘rib qoldi.
_____ Timsoh ikkita flamingoni yeb qo‘ydi.
_____ Anina yuvinish xonasi tomon yurdi.
_____ Anina bir sakrashda o‘z xonasiga yetib oldi va eshikni yopib qo‘ydi.
_____ Anina ota-onasiga eshikni nima uchun singanini tushuntirishga harakat qildi.

6. Nima uchun Anina flamingolarni chaqirdi?

7. Qanday qilib yotoqxona eshigi sindi?

- A. Timsoh dumi bilan eshikni urgan edi.
- B. Katta guldon unga urildi.
- C. Flamingoning o‘tkir tumshug‘i kirib ketdi
- D. Yotoq eshikka urildi

8. Jurnal Aninaga qanday yordam berdi? Ikkita misol keltiring.

9. Voqea yakunida Aninada flamingolarga nisbatan qanday his-tuyg‘u paydo bo‘ldi?

- A. Aybdorlik
- B. Hushyorlik
- C. Minnatdorlik
- D. Bezovtalik

10. Aninaning ota-onasiga tushuntirib berishi qiyin bo‘lgan voqea oqibatida sodir bo‘gan holatlardan birini yozing

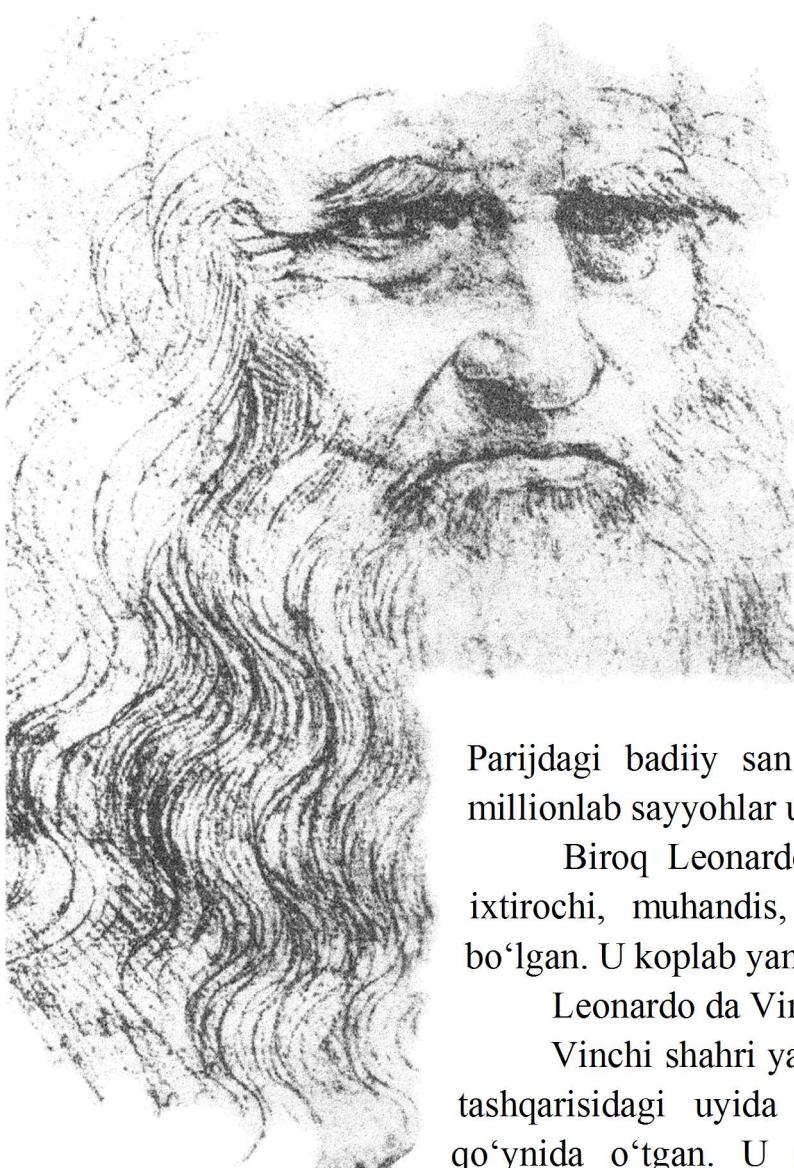

11. Siz Aninaning harakatlaridan uning qanday xarakterga ega ekanligini bilib oldingiz. Uning fazilatlaridan birini yozing. Javobingizni asoslash uchun uning bajargan ishlaridan ikkita misol keltiring.

12. Muallif bizga Aninaning sarguzashtlari tushda yoki o‘ngda bo‘lganligini aytib o‘tmadi. Bu tush ekanligiga bitta dalil keltiring.

LEONARDO DA VINCHI

*O'z davridan ilgarilab ketgan
inson*

Ko'pchilik odamlar Leonardo da Vinchi ismini eshitishsa, uning mashhur surati "Mona Liza"ni yodga olishadi. Bu surat

Parijdagi badiiy san'at muzeyida saqlanadi. Har yili millionlab sayyoohlар uni ko'rish uchun kelishadi.

Biroq Leonardo nafaqat rassom, balki iste'dodli ixtirochi, muhandis, arxitektor va haykaltarosh ham bo'lган. U koplab yangi va g'aroyib g'oyalarga boy edi.

Leonardo da Vinchi 1452-yilda Italiyaning Vinchi shahri yaqinida joylashgan otasining shahar tashqarisidagi uyida tug'ilgan. Uning bolaligi tabiat qo'ynida o'tgan. U o'zining atrofidagi hayvonlar va hasharotlarni doim kuzatar edi.

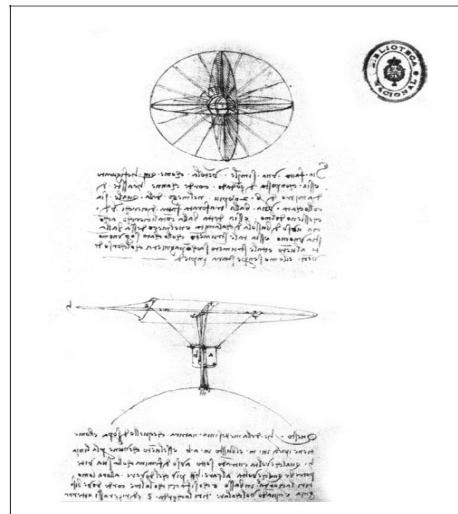
Keyinchalik Leonardo otasi bilan Florensiya shahriga ko'chib keladi. U yerda Verrokkiyo ismli taniqli rassom va haykaltarosh qo'lida hunar o'rganib, ishlay boshlaydi.

U Verrokkiyoning qo'lida ishlagan vaqtida o'z zamonasidagi texnikalar haqida juda ko'p ma'lumotga ega bo'ladi. Bu unga turli xil mexanizmlarning qanday ishlashini tushunib olishga yordam beradi. U yana har xil bo'yoqlarni aralashtirib, kerakli ranglar olishni va haykallar yaratish uchun metalldan foydalanishni o'rganib oladi.

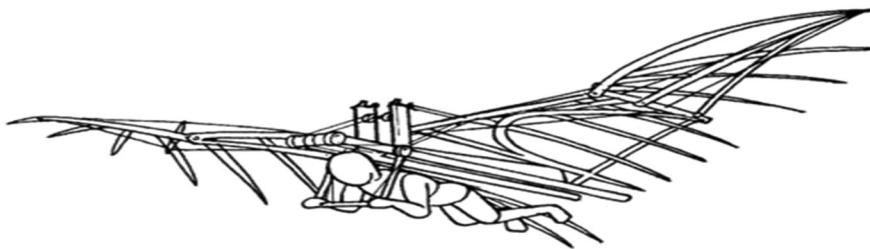
Leonardo doimo bilimga chanqoqlikni his etar edi. U o'z atrofidagi olamni o'rganar va ko'rganlarini chizib borar edi. U qo'liga tushgan barcha kitoblarni o'qir, boshqa odamlarning g'oyalarini tinglar va ulardan bilib olgan yangi narsalarni yozib

borar edi. Ayrim qo‘lyozmalari plakatlardek katta, boshqalari esa belbog‘ida olib yurishga qulay bo‘lishi uchun kichkina bo‘lgan. U yozganlarining ko‘pi yo‘qolib ketgan, lekin ayrimlari XIX asr boshida chop etilgan bo‘lib, ularni hozirgi kunda ham ko‘rish mumkin. Ularda rasmlar va husnixat bilan yozilgan yozuvlar bor.

Leonardonning qo‘lyozmalarida ixtiolarining tasvirlari bor. Shuningdek, bu qo‘lyozmalar uning nimalarga va ular qanday qilib ishlashiga bo‘lgan katta qiziqishini ham ko‘rsatadi. Uni mashinalar qiziqtirar edi, ammo shu bilan birgalikda, unga tirik mavjudotlarning qanday harakatlanishi, ularning tuzilishi ham qiziq edi. U oqayotgan suv, daraxtdagi barglar, uchayotgan qushlar va inson tanasini o‘rganar va tasvirlar edi. Atrof-muhitni kuzatish jarayonida, u har doim biror yangilikni o‘zi uchun bilib olar edi. Leonardo barcha bilimlarini va boshqalardan eshitgan g‘oyalarni doim rivojlantirib, takomillashtirib borgan. Natijada, uning qo‘lyozmalaridagi aksariyat tasvirlarda mutlaqo yangi g‘oyalalar aks etadi. Ayrimlari kelajak tasvirlariga o‘xshaydi. Masalan, uning “Uchar mashina” chizmasi

Leonardo da Vinchining “Uchar mashina” rasmi

Leonardo da Vinchining “Uchar mashina” chizmasi

osmonda havo sharlari va samolyotlar paydo bo‘lishidan ancha oldin chizilgan.

Leonardo yangi g‘oyalarga boy bo‘lishiga qaramay, rasmlaridagi tasvirlarning ko‘philigini hayotga tatbiq etmadni. Qo‘lyozmalarining birida parashyut bilan tasvirlangan odamning rasmi bor edi. Faqat bu g‘oya 300 yildan keyin 1783-yili birinchilardan bo‘lib, bir fransuz yerga parashyutda tushgandan keyingina hayotga tatbiq etildi.

Uning boshqa ixtirosi inson tanasini o‘rganish va uning qanday harakatlana olishiga bo‘lgan qiziqishi asosida yaratilgan. Leonardoda odamning qo‘llari, oyoqlari va boshqa a’zolari aks etgan rasmlari ko‘p bo‘lib, u, haqiqatan, mexanik odam-robotni loyihalashtirgan! Bu robot to‘g‘ri o‘tira olar, qo‘llarini silkitar, boshini qimirlatar, og‘zini ocha olar va yopa olar edi.

Leonardo da Vinci 1519-yilda vafot etdi. U, haqiqatan ham, o‘z davridan ilgarilab ketgan inson edi.

MATN YUZASIDAN SAVOLLAR

Leonardo da Vinci

1. Leonardo da Vinci kim bo‘lgan?

- A. Fermer
- B. Shifokor
- C. Haykaltarosh
- D. Quruvchi

2. Leonardo da Vinchining bolalikdagi qaysi tajribasi uning ixtirochi bo‘lib yetishishida yordam bergen?

- A. Otasi bilan Parijga qilgan sayohati
- B. Hayvonlar va hashoratlarni kuzatgani
- C. Badiiy muzeylarni borib ko‘rishi
- D. Kerakli rangni chiqarish uchun ranglarni aralashtirishi

3. Verrokkiyo nima bilan mashhur bo‘lgan edi?

4. Leonardo da Vinci Verrokkiyodan nimalarni o‘rgandi? **Ikkita** misol keltiring. Bu bilimlari unga kelgusi hayotida qanday yordam bergenini tushuntiring.

5. “bilimga chanqoqlikni his etar edi” jumlasidan Leonardo da Vinci to‘g‘risida nimani tushunish mumkin?

- A. U keragidan ortiq narsani bilishni xohlagan.
- B. Unda turli mexanizmlarni yaratish g‘oyalari ko‘p bo‘lgan.
- C. U iqtidorli rassom va haykaltarosh bo‘lgan.
- D. U o‘z kelajagi haqida tasavvurga ega edi.

6. Nima sababdan hozirgi kunda Leonardo da Vinchining qo‘lyozmalari insonlar uchun muhim ahamiyatga ega?

7. Nima uchun Leonardo da Vinci ko‘plab ixtiolarini hayotga tatbiq etilganligini ko‘ra olmadi?

- A. U ko‘plab yangi ixtiolarini yaratish bilan band bo‘lgan.
- B. U nafaqat ixtirochi, balki rassom ham bo‘lgan.
- C. Uning ixtirolari amalga oshganida u vafot etgan edi.
- D. U hech kimga ixtiolarini amalga oshirishga yo‘l qo‘ymadi.

8. Leonardo da Vinci tabiatdan o‘rgangan narsalaridan **bitta** misol keltiring. Bu kuzatuvlar unga ixtiolar qilishda qanday yordam bergenligini tushuntirib bering.

- A. 1452-yilda
- B. 1519-yilda
- C. 1783-yilda
- D. 1800-yilda

10. Matn “O‘z davridan ilgarilab ketgan inson – Leonardo da Vinci”, - deb nomlangan. Leonardo da Vinci ixtiolaridan **bitta** misol keltiring va u qanday qilib o‘z davridan ilgarilab ketganligini tushuntirib bering.

11. Ushbu matnga quyidagi sarlavhalardan yana qaysi biri mos kelishi mumkin?

- A. Leonardo da Vinci – metallga ishlov berish bo‘yicha mashhur usta.
- B. Leonardo da Vinci – Italiyada yashagan odam.
- C. Leonardo da Vinci – mashhur rassom.
- D. Leonardo da Vinci – g‘oyalarga boy inson.

12. Muallif Leonardo da Vinchi haqida nimalarni o‘yayapti? O‘z fikringizni tushuntirishda o‘qiganlaringizdan foydalaning.

TO‘XTANG!
O‘qituvchining ruxsatisiz navbatagi sahifani ochmang.

Bajarilgan topshiriqlar yuzasidan o‘z fikringizni bildiring

“G‘aroyib tun” hikoyasi sizga yoqdimi?

Faqat bitta javobni aylanaga oling.

Menga juda ham yoqdi

Menga yoqdi

Menga unchalik ham yoqmadi

Menga umuman yoqmadi

“Leonardo da Vinchi” hikoyasi sizga yoqdimi?

Faqat bitta javobni aylanaga oling.

Menga juda ham yoqdi

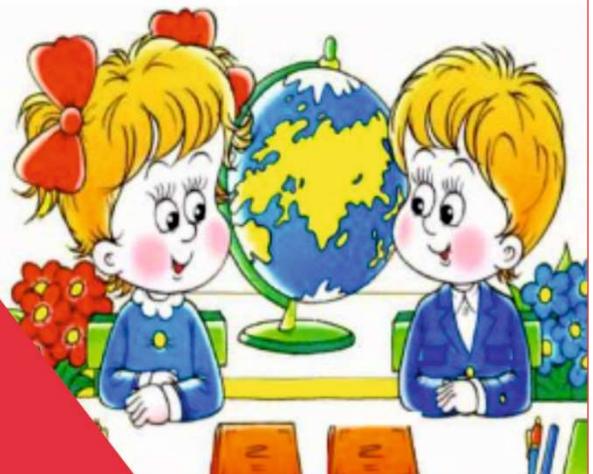
Menga yoqdi

Menga unchalik ham yoqmadi

Menga umuman yoqmadi

**Manzil: 100115, Toshkent shahar,
Chilonzor tumani, Nurxon ko`chasi 21-uy
Telefon: (+998 71) 231-07-53 (3004)
www.markaz.tdi.uz**